

torco) Tino Kravanja iz Bavščice in vlogo udeleženek (kontekst), dinamiko in rdečo nit pripovedovanja (tekst) ter jezikovno, glasbeno in mimično teksturo ter prekodiranje. Dvaindvajset pripovedi Tine Kravanja je avtorica objavila »dvojezično«, torej v izvorni fonetični transkripciji in v živem, za objavo prirejenem jeziku. Fonetične transkripcije še dodatno osvetli poglavje Opis narečnega govora (dosedanje raziskave bovškega govora, govor Bavščice, razčlemba besedil in ugotovitve), ki ga je prispevala dialektologinja Karmen Kenda Jež.

Sklepnim besedam, virom in literaturi ter angleškemu povzetku sledi še poglavje jezikoslovke Jožice Škofic Od folklorne-

ga srečanja do njegove interpretacije, kjer opozori na težave pri zapisovanju prekoderanega folklorne gradiva, saj so zapisana oz. posneta besedila včasih odvisna tudi od interpretacije raziskovalcev. Ti so sami udeleženi v t. i. folklorne dogodku. Da bi bila ponazoritev izgube nekaterih informacij še bolj razumljiva, pa poskrbijo informativen in duhovit strip ter shema Cirila Horjaka. Knjigo je oblikovala Monika Klobčar.

Barbara Ivančič Kutin je na primerih pripovedovalke Tine Kravanja ustvarila pionirsko delo, v katerem je bila avtoričina pozornost posvečena vprašanju, kako pri folklorističnem delu (velja tudi za etnološko) ohraniti kar največ relevantnih infor-

macij, ki niso ubesedene in se tudi zaradi tehničnih sredstev in posledično prekoderanja lahko izgubijo in jih ne morejo povsem nadomestiti niti znanstvene intervencije in opisi. Seveda pa se avtorica ne zadovolji s tem, da bi težave, ki jih folkloristi večkrat podcenjujemo ali spregledamo, le nakazala, ampak pokaže tudi rešitve. Te v mnogočem odpravljajo tisto nujno, a neprijetno dilemo, kaj je bilo »izgubljeno s prevodom.« Zato verjamem, da bo knjiga *Živa pripoved v zapisu* morala postati »katekizem« vsakemu, predvsem mlademu, terensko-kabinetnemu raziskovalcu ustnega slovstva in ljudske kulture sploh.

KATALIN HIRNÖK MUNDA IN HELENA ROŽMAN: Živeti z dediščino: Zbornik referatov mednarodne konference; Slovensko etnološko društvo (elektronska izdaja), Ljubljana 2012, 196 str.

Novembra leta 2009 je Slovensko etnološko društvo skupaj s Slovensko nacionalno komisijo za Unesco na Ptuj pripravilo mednarodno konferenco *Živeti z dediščino*. Etnologi so s sedanje in z zgodovinske perspektive osvetlili kulturno, predvsem pa etnološko dediščino. Pokazali so na probleme omejevanja in tudi izključevanja dediščine v sodobnosti, hkrati pa so naka-

zali nove možnosti in perspektive za ohranitev, revitalizacijo in življenje dediščine v sedanjem, globaliziranem času.

Slovensko etnološko društvo je sklenilo vse prispevke objaviti in s tem kulturno dediščino in njeno današnje stanje bolj približati zainteresirani javnosti in jo s prispevki opozoriti na kulturni, zgodovinski in identitetni pomen dediščine; ta se je danes znašla v zanimivem dvojnem, skoraj ambivalentnem položaju. Po eni strani se modernemu človeku kulturna dediščina zdi zgolj relikv preteklosti in arhaizem, po drugi strani pa vsi danes čutimo, da nam prav dediščina ponuja trdno in oprijemljivo identitetno točko, ki daje smisel in pomen skupnostim, etnijam in narodom znotraj globalne univerzalnosti. Ta že po svojem bistvu hoče izničevati ali celo brisati specifične oblike etničnih kultur, na kar nas opozarjajo tudi konvencije Unesca, ki hočejo te dragocene specifične oblike krhke etnične dediščine zaščititi in zato posameznikom, skupnostim in vladam priporočajo ukrepanja za njeno zaščito. Posebej to velja za nesovno dediščino oz. duhovno kulturo, ki je najbolj na udaru pozabljenja, ignorance in podcenjevanja.

Zbornik je razdeljen na štiri večje tematske sklope: Kulturna dediščina in socialno-

zgodovinski spomin; Vzgoja za dediščino; Kulturna dediščina kot dejavnik razvoja in Nesovna kulturna dediščina v luči konvencije Unesco. Tem razdelkom pa sta urednici dodali še uvod, v katerem na kratko predstavita posamezne avtorje in njihova razmišljanja.

Mogoče je prav zavedanje etnologov, pedagogov in kulturnih delavcev o pomembnosti neprestanega ozaveščanja o dediščini na vseh ravneh botrovalo dejstvu, da je na temo Vzgoja za dediščino sodelovalo največ raziskovalk in raziskovalcev (pet), ki pišejo o kulturni vzgoji kot o dolgoročnem cilju kulturne politike ali o vzpodbujanju kulturne vzgoje na področju varovanja kulturne dediščine. Dve referentki sta s predstavitev modela izobraževalnega modula za pedagoške delavke in delavce v vrtcih in osnovnih šolah predstavili poglede iz prakse. V tem sklopu je predstavljeno še drugačno, diametralno nasprotno mnenje ene od referentk, ki pri dediščinski vzgoji vidi tudi pasti, in to na teoretični in praktični ravni. Referentka je kritična do nekaterih preživelih »domoljubnih metod« in s tem do stranpoti dediščinske vzgoje. Škoda le, da je prav ta članek, čeprav ambiciozno zasnovan in teoretično podkrepjen, preveč splošen, »neoprijemljiv«, saj posameznih

* Prof. dr. Marko Terseglav, prof. slov. in prim. knjiž. 1000 Ljubljana, Rimska 25, E-naslov: marko.terseglav@guest.arnes.si

zgodovinskih obdobj ne presoja v duhu zgodovinskega razmišljanja in presojanja, kar naj bi bil osnovni postulat etnoloških in kulturnoantropoloških raziskav dediščine. Prav tako se je veliko (spet pet) avtorjev predstavilo v tematskem sklopu Nesnovna kulturna dediščina v luči Konvencije Unesco. Poleg vzgoje je varovanje kulturne dediščine ena izmed glavnih prioritete Unesca, s katerega konvencijami, željami in napotki so se slovenski etnologi in kulturni delavci bolj poglobljeno spoznali šele po letu 1990. Zato ne čudi, da je v luči teh konvencij o zaščiti kulturne dediščine čutiti pozitivno vrenje in pospešeno delovanje tudi med slovenskimi etnologi, predvsem v tem, kako te konvencije uveljaviti v vsakdanji življenjski praksi.

Razmišljanji dveh »zamejk« (iz Porabja in avstrijske Koroške) pa kažeta, da je mogoče v »zamejskih« intelektualnih krogih v primerjavi z matično kulturno srenjo čutiti močnejše zavedanje o pomembnosti dediščine za etnično samobitnost.

O tem, komu je nesnovna dediščina namenjena in komu pripada, razmišlja referent iz Srbije, bolgarska raziskovalka pa je poka-

zala na njihovem primeru izdaj *Živi zakladi človeštva* primer dobre prakse ohranjanja dediščine.

Poglavje Kulturna dediščina kot dejavnik razvoja vključuje vizije in konkretna spoznanja etnologov, za katere bi lahko rekli, da ustvarjajo, plemenitijo in razvijajo t. i. aplikativno etnologijo, saj njeno konkretnost, občutnost in koristnost vidijo v različnih in zelo raznorodnih segmentih vsakdanjega življenja, in to ne le na ravni podeželja, ampak tudi znotraj urbane kulture.

Čeprav omenjena šele na koncu, je prva v zborniku tema Kulturna dediščina in socialnozgodovinski spomin. Tudi v tem razdelku je, tako kot v preostalih, rdeča nit razmišljanja referentov, da dediščina, ki utemeljuje vsako zgodovinsko obdobje in civilizacijo, lahko osmišlja tudi našo sodobnost in nam na neki način določa tudi našo prihodnost. Pri tem pa je treba videti še drugačno, danes povsem novo vlogo »arhaičnih« muzejev in drugih inštitucij, ki skrbijo za ohranitev in predstavitev dediščine, o čemer tudi teče beseda referentov. Eden od prispevkov je posvečen še Slo-

vencem po svetu, konkretno avstralskim Slovincem, in nam kaže, kako bi bil lahko njihov historični arhiv zgled za ohranjevanje in pričevalnost dediščine tudi za druge Slovence po svetu.

Kljub osredotočenosti etnologov na določene teme oz. probleme stroke, pa sta tako posvetovanje samo kot tudi Zbornik predstavila vrsto med seboj povezanih prvin, ki so strokovno, teoretično in praktično dobro razčlenjeni in utemeljeno prikazani, in to brez romantičnega patosa ali nostalgije, ampak iskreno in stvarno. Zato lahko Zbornik bralcu ponudi trezno razmišljanje o dediščini v sedanjosti in o možnostih in potrebi njene osmiselitve, ki se vsaj z etnološkega zornega kota kaže kot vedno večja nujnost tudi za današnji čas, ki ga globalni univerzalizem razbija na nerazpoznavne elemente in s tem hoče negirati trdne oblike še živih in odločujočih struktur etničnih specifik, ki ustvarjajo bogastvo civilizacije. In prav zaradi teh etnoloških razmišljanj oz. prispevkov je še toliko bolj nujno, da Zbornik pride do bralcev, oz. da v tiskani in elektronski obliki zaživi med njimi.

TITA PORENTA: »Če se bom odločil graditi, potem bom gradil najmodernejše«: Priložnosti in pasti slovenskega trgovca in podjetnika Petra Kozine (1876–1930), ustanovitelja tovarne čevljev Peko v Trziču; Samozaložba, Radovljica 2012; 208 str.

Nekoliko daljši naslov jasno ponazarja osrednjo idejo historične študije, ki jo je napisala etnologinja in zgodovinarica Tita Porenta. Njen namen je bil trgovca in podjetnika Petra Kozino zapisati v zgodovino ekonomske in socialne modernizacije na Slovenskem. Karierna pot, ki je Kozino vodila iz domače ribniške doline v Ljubljano in pozneje v Trzič, od trgovca do podjetnika in industrialca, je hkrati zgodba o vzponu podjetništva in industrializacije na Slovenskem. S študijo primera – zgodovine podjetja Peka – nam avtorica predstavi širši prostor ekonomskih procesov v industrijski dejavnosti (tudi tehnološkega razvoja in socialnega varstva). Peter Kozina je živel v družbenopolitično razgibanem času. S koncem habsburške monarhije se je po prvi svetovni vojni vzpostavljala nova

stvarnost, naklonjena krepitvi slovenskega podjetniškega sloja, ki sta ga zaznamovali ekonomska nacionalistična ideja in praksa. Porenta prikaže, da je bilo okolje kot nalašč za človeka, kot je bil Peter Kozina. Poudarek, ki ga avtorica nameni narodno-političnim procesom v monarhiji, je, kot vidimo v nadaljevanju knjige, zaznamovalo možnosti in sam razvoj podjetništva na Slovenskem ter je pomembno za razumevanje poslovnih odločitev in strategij Petra Kozine. Njegova misel, da »trгоvec, ki dela za sebe, dela tudi za narod« (str. 74), dobro ponazarja, da je Kozina gradnjo moderne tovarne razumel kot sestavni del nacionalnega interesa pri gradnji narodnega gospodarstva.

Podjetniška ideja o ustanovitvi lastne tovarne je pri Kozini zorela postopoma.

* Dr. Nina Vodopivec, dr. socialne antropologije, znanstvena sodelavka, Inštitut za novejšo zgodovino, 1000 Ljubljana, Kongresni trg 1, E-naslov: nina.vodopivec@inz.si